

Spis treści

Przedmowa do jedenastego wydania	V
Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXIII
Rozdział I. Uwagi wprowadzające	1
§ 1. Podstawowe pojęcia	1
§ 2. Ewolucja prawa spadkowego w okresie po II wojnie światowej	3
§ 3. Źródła i systematyka obowiązującego prawa spadkowego	4
I. Uwagi ogólne	4
II. Systematyka Księgi czwartej KC	5
III. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	5
§ 4. Literatura polskiego prawa spadkowego	7
Rozdział II. Pojęcie i skład spadku	11
§ 5. Spadek w ogólności	11
I. Spadek – określenie ogólne	11
II. Prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku	12
III. Prawa i obowiązki wyłączone ze spadku	12
1. Prawa i obowiązki niemające charakteru cywilnoprawnego	12
2. Prawa i obowiązki o charakterze niemajątkowym	13
3. Prawa i obowiązki ściśle związane z osobą spadkodawcy	13
4. Prawa i obowiązki przechodzące na określone osoby, niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami	16
§ 6. Prawa wchodzące w skład spadku	19
I. Uwagi ogólne	20
II. Prawa rzeczowe	20
1. Podmiotowe prawa rzeczowe	20
2. Posiadanie	20
III. Prawa z zakresu zobowiązań	21
1. Zasada ogólna	21
2. Roszczenia odszkodowawcze	21
3. Prawa wynikające z umów	21
IV. Ekspektatywa	22
§ 7. Obowiązki wchodzące w skład spadku	22
I. Uwagi ogólne	22
II. Obowiązki, których podmiotem był spadkodawca	22
1. Zasada ogólna	22
2. Obowiązki prawnorzeczowe	23

3. Zobowiązania	23
4. Obowiązki prawnorodzinne	23
III. Obowiązki, które nie ciążyły na spadkodawcy	24
IV. Obowiązki związane z otwarciem spadku	24
1. Uwagi ogólne	24
2. Koszty postępowania spadkowego	25
3. Koszty pogrzebu oraz koszty związane z chorobą spadkodawcy	25
4. Pozostałe długi spadkowe	26
§ 8. Gospodarstwo rolne oraz wkład gruntowy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej jako element spadku	28
Rozdział III. Dziedziczenie. Zagadnienia ogólne	31
§ 9. Pojęcie dziedziczenia	31
§ 10. Podmiotowe prawo do dziedziczenia	32
§ 11. Powołanie do spadku	35
§ 12. Otwarcie i nabycie spadku	36
I. Otwarcie spadku	36
1. Śmierć spadkodawcy	36
2. Uznanie za zmarłego	37
3. Akt zgonu. Sądowe stwierdzenie zgonu	38
II. Nabycie spadku	38
1. Nabycie <i>ex lege</i>	38
2. Sukcesja generalna	39
§ 13. Zdolność do dziedziczenia	40
I. Uwagi ogólne	40
1. Zdolność do dziedziczenia a zdolność prawna	40
2. Niezdolność względna i bezwzględna	40
II. Zdolność do dziedziczenia – kategorie podmiotów	41
1. Dziecko poczęte	41
2. Osoba prawna	41
3. Chwila decydująca dla zdolności dziedziczenia	43
§ 14. Niegodność dziedziczenia	43
I. Uwagi ogólne	43
1. Pojęcie	43
2. Konstrukcja prawna niegodności	43
3. Krąg podmiotowy	44
II. Stwierdzenie niegodności	44
1. Proces	44
2. Osoby uprawnione do wystąpienia z powództwem	44
3. Termin	45
4. Skutki	45
III. Przyczyny niegodności	46
1. Wyliczenie	46
2. Umyślne, ciężkie przestępstwo przeciwko spadkodawcy	46
3. Naruszenie swobody testowania	47
4. Działania przeciwko testamentowi	48
IV. Przebaczenie	49
1. Funkcje	49
2. Charakter prawny	49
3. Forma	50

§ 15. Zrzeczenie się dziedziczenia	50
I. Umowa	50
II. Podmioty	50
III. Przedmiot	51
IV. Skutki	51
Rozdział IV. Dziedziczenie ustawowe	53
§ 16. Uwagi ogólne	53
I. Pierwszeństwo testamentu	53
II. Krąg spadkobierców	54
1. Określenie	54
2. Zstępni; osoby przysposobione	55
3. Małżonek	56
4. Kolejność dziedziczenia	57
§ 17. Porządek dziedziczenia	58
I. Dziedziczenie spadkobierców grupy pierwszej	58
1. Małżonek i dzieci	58
2. Dzieci i dalsi zstępni	60
II. Dziedziczenie spadkobierców grupy drugiej i trzeciej	60
1. Określenie kręgu spadkobierców	60
2. Małżonek	61
3. Rodzice i rodzeństwo	61
4. Małżonek jako jedyny spadkobierca	63
5. Dziadkowie spadkodawcy	64
6. Pasierbowie spadkodawcy	65
III. Dziedziczenie gminy i Skarbu Państwa	66
§ 18. Ustawowe dziedziczenie gospodarstwa rolnego i wkladu gruntowego w rolniczej spółdzielni produkcyjnej	67
I. Uwagi ogólne	67
II. Przesłanki dziedziczenia	69
1. Wylczenie	69
2. Stała praca przy produkcji rolnej	69
3. Przygotowanie zawodowe	69
4. Małoletniość, pobieranie nauki zawodu i uczęszczanie do szkół	70
5. Niezdolność do pracy	70
III. Porządek dziedziczenia	70
1. Małżonek i dzieci	70
2. Rodzeństwo	71
3. Rodzice	71
4. Skarb Państwa	71
IV. Ocena istniejącego uregulowania	72
V. Dziedziczenie wkladu gruntowego	72
Rozdział V. Testament jako podstawa dziedziczenia	73
§ 19. Testament jako szczególna czynność prawna	73
I. Uwagi ogólne	73
II. Cechy testamentu	74
III. Wyłączność testamentu	75

§ 20. Sporządzenie testamentu	76
I. Zdolność testowania	76
II. Wola testowania	77
1. Pojęcie	77
2. Wady oświadczenia woli	77
3. Brak świadomości lub swobody	78
4. Błąd	78
5. Groźba	79
6. Nieważność testamentu	79
III. Zakaz testamentów wspólnych	79
§ 21. Odwołanie testamentu	80
I. Uwagi ogólne	80
II. Sposoby odwołania	80
1. Wylczenie	80
2. Sporządzenie nowego testamentu	81
3. Zniszczenie testamentu	82
4. Dokonanie zmian	82
III. Skutki odwołania	82
§ 22. Wykładnia testamentu	83
§ 23. Nieważność i bezskuteczność testamentu	84
I. Nieważność testamentu	84
1. Przyczyny	84
2. Nieważność z art. 945 KC	85
II. Bezskuteczność testamentu	85
III. Konwersja testamentu	86
1. Pojęcie	86
2. Konwersja testamentu	86
IV. Stwierdzenie nieważności testamentu	87
§ 24. Otwarcie i ogłoszenie testamentu	88
Rozdział VI. Forma testamentu	91
§ 25. Uwagi ogólne	91
I. Formalizm testamentu	91
II. Testamenty zwykłe i szczególne	92
§ 26. Testamenty zwykłe	93
I. Testament holograficzny (własnoręczny)	93
1. Przesłanki ważności	93
2. Pismo	93
3. Podpis	94
4. Data	94
II. Testament notarialny	95
III. Testament allograficzny	96
1. Przesłanki ważności	96
2. Ustne oświadczenia woli	96
3. Osoba przyjmująca oświadczenie	97
4. Protokół	97
5. Świadkowie	97
§ 27. Testamenty szczególne	98
I. Testament ustny	98
1. Przesłanki ważności	98

2. Obawa rychłej śmierci	98
3. Okoliczności szczególne	99
4. Oświadczenie spadkodawcy	100
5. Świadkowie	100
6. Stwierdzenie treści testamentu	101
7. Pismo	101
8. Zeznania świadków	101
9. Relacja pomiędzy sposobami stwierdzenia treści testamentu	102
II. Testament na polskim statku morskim lub powietrznym	103
III. Testament wojskowy	103
§ 28. Świadkowie testamentu	104
I. Rola świadków	104
II. Zdolność pełnienia roli świadka	104
1. Uwagi ogólne	104
2. Niezdolność bezwzględna	105
3. Niezdolność względna	106
III. Świadkowie kwalifikowani	106
Rozdział VII. Treść testamentu	107
§ 29. Zagadnienia ogólne	108
I. Konieczna treść testamentu	108
II. Swoboda testowania	109
1. Pojęcie	109
2. Ograniczenia	109
§ 30. Ustanowienie spadkobiercy	110
I. Powołanie do dziedziczenia	110
1. Określenie osoby spadkobiercy	110
2. Zakaz powołania warunkowego i terminowego	111
3. Przeznaczenie oznaczonej osobie poszczególnych przedmiotów	111
4. Wielkość udziałów	112
II. Testament negatywny. Wydziedziczenie	113
1. Testament negatywny	113
2. Wydziedziczenie	114
3. Przyczyny wydziedziczenia	114
4. Przebaczenie	115
5. Wydziedziczenie częściowe	115
III. Podstawienie, przyrost	115
1. Podstawienie	115
2. Przyrost	116
§ 31. Inne rozrządzenia testamentowe	117
I. Zapis zwykły	117
1. Pojęcie	117
2. Zapisobierca	117
3. Osoba obciążona zapisem	118
4. Warunek i termin	119
5. Treść zapisu	119
6. Rzecz oznaczona co do tożsamości	119
7. Rzecz oznaczona co do gatunku	120
8. Wymagalność roszczenia zapisobiercy	120

9. Przedawnienie	121
10. Nieruchomość rolna	121
II. Zapis windykacyjny	122
1. Pojęcie	122
2. Zapisobierca	123
3. Treść zapisu windykacyjnego	124
4. Warunek i termin	125
5. Przedmiot zapisu windykacyjnego	125
6. Bezskuteczność zapisu windykacyjnego	126
III. Polecenie	127
1. Pojęcie	127
2. Osoba obciążona	127
3. Treść	128
4. Osoby uprawnione do żądania wykonania polecenia	129
IV. Wykonawca testamentu	129
1. Powołanie wykonawcy testamentu	129
2. Prawa i obowiązki wykonawcy	130
3. Wygaśnięcie praw i obowiązków	131
V. Inne dyspozycje testamentowe	131
Rozdział VIII. Stanowisko prawne spadkobiercy	133
§ 32. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	133
I. Uwagi ogólne	133
1. Treść oświadczenia	133
2. Sytuacja gminy, Skarbu Państwa i fundacji	134
3. Złożenie oświadczenia przez osobę niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych	134
4. Sytuacja spadkobiercy oraz zapisobiercy windykacyjnego przed złożeniem oświadczenia	135
II. Transmisja	135
1. Pojęcie	135
2. Sytuacja transmitariusza	136
III. Odrzucenie spadku	136
1. Skutki	136
2. Brak możliwości przyjęcia dorozumianego	137
IV. Bezskuteczność oświadczenia o odrzuceniu spadku	137
1. Ochrona interesów wierzycieli	137
2. Przesłanki	138
3. Skutki	138
V. Termin	139
1. Skutki upływu terminu	139
2. Termin do złożenia oświadczenia przez transmitariusza	140
VI. Zakaz warunku i terminu	140
VII. Wady oświadczenia woli	140
1. Uwagi ogólne	140
2. Błąd i groźba	141
3. Termin do uchylenia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia	142
VIII. Treść oświadczenia	142

§ 33. Stwierdzenie nabycia spadku, poświadczenie dziedziczenia	143
I. Uwagi ogólne	144
II. Postępowanie	145
1. Postępowanie sądowe	145
2. Postępowanie przed notariuszem	146
3. Termin	147
4. Deklaratywny charakter orzeczenia	148
5. Domniemania	148
6. Zmiana prawomocnego postanowienia sądu lub aktu poświadczenia dziedziczenia	149
III. Skutki stwierdzenia nabycia spadku	150
1. Dowód uprawnień spadkobiercy	150
2. Ochrona osób trzecich	151
§ 34. Ochrona dziedziczenia	152
I. Uwagi ogólne	152
II. Roszczenie spadkobiercy	152
1. Treść	152
2. Charakter prawny	153
3. Konkurencja z roszczeniem windykacyjnym	153
4. Adresat	153
5. Przedawnienie	154
III. Rozliczenia między spadkobiercą a władającym spadkiem	154
1. Odesłanie do art. 224 i nast. KC	154
2. Dobra wiara władającego spadkiem	154
3. Zakres stosowania art. 1029 KC	155
§ 35. Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe	155
I. Uwagi ogólne	156
1. Zakres odpowiedzialności	156
2. Odpowiedzialność – pojęcie	156
3. Odpowiedzialność osobista	156
4. Ograniczenia	157
II. Odpowiedzialność przed przyjęciem spadku	158
III. Odpowiedzialność po przyjęciu spadku	158
1. Uwagi ogólne	158
2. Odpowiedzialność nieograniczona	159
3. Zmiany wprowadzone ustawą z 20.3.2015 r.	160
4. Odpowiedzialność ograniczona	161
5. Wykaz inwentarza i spis inwentarza	161
6. Powołanie się na ograniczenie odpowiedzialności	163
7. Granice odpowiedzialności	164
8. Powrót do odpowiedzialności nieograniczonej	164
9. „Podstępne” działanie spadkobiercy	165
10. Spłata długów	165
11. Ustawowe określenie granic odpowiedzialności	167
12. Solidarna odpowiedzialność współspadkobierców	167
13. Ograniczona odpowiedzialność współspadkobierców	168
14. Ograniczona i nieograniczona odpowiedzialność współspadkobierców	168
IV. Odpowiedzialność po dziale spadku	169

§ 36. Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadku, w którego skład wchodzi gospodarstwo rolne	169
I. Uregulowania szczególne	169
II. Zastosowanie reguł ogólnych	171
1. Odpowiedzialność przed przyjęciem spadku	171
2. Odpowiedzialność po przyjęciu spadku	171
3. Odpowiedzialność po dziale spadku	171
4. Odpowiedzialność za inne długi	171
§ 37. Odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe	172
I. Uwagi ogólne	172
1. Nowe uregulowanie	172
2. Zakres odpowiedzialności	172
3. Odpowiedzialność – pojęcie	173
4. Odpowiedzialność osobista	173
II. Odpowiedzialność od otwarcia do działu spadku	173
1. Granice odpowiedzialności	173
2. Spłata długów	174
3. Odpowiedzialność solidarna	174
III. Odpowiedzialność po dziale spadku	175
Rozdział IX. Zachowek	177
§ 38. Ochrona interesów najbliższych krewnych zmarłego	177
I. Możliwe uregulowania prawne	177
1. Cele instytucji	177
2. Rezerwa i zachowek	178
3. Porównanie	178
§ 39. Podmioty uprawnione do zachowku	178
I. Podmioty uprawnione	178
II. Wyłączenia	179
III. Spadkobiercy uprawnieni do zachowku	179
IV. Powstanie roszczenia	180
§ 40. Zobowiązani z tytułu zachowku	180
I. Spadkobiercy	180
II. Osoby, na rzecz których zostały uczynione zapisy windykacyjne	181
1. Zasada ogólna	181
2. Odpowiedzialność kilku osób otrzymujących zapisy windykacyjne ...	181
3. Upoważnienie przemienne	182
III. Obdarowani	182
1. Zasada ogólna	182
2. Zróżnicowana sytuacja obdarowanych	182
3. Zaliczenie darowizny na poczet zachowku	183
4. Odpowiedzialność kilku obdarowanych	183
5. Upoważnienie przemienne	183
§ 41. Wysokość zachowku	183
I. Udział stanowiący podstawę obliczenia zachowku	183
II. Substrat zachowku	184
III. Doliczenie darowizn oraz zapisów windykacyjnych	185
1. Zasada	185
2. Wyłączenia	185
IV. Obliczenie zachowku	186

§ 42. Szczegółowe zagadnienia dotyczące zachowku	186
I. Odpowiedzialność uprawnionego do zachowku	186
1. Za zachowek	186
2. Za zapisy zwykłe i polecenia	186
II. Zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń	187
1. Uprzywilejowanie zachowku	187
2. Sposób zmniejszenia	188
3. Dalszy zapis i polecenie	188
4. Uprawniony do zachowku	188
5. Rzecz niepodzielna jako przedmiot zapisu	188
III. Przedawnienie roszczenia o zachowek	189
1. Przy dziedziczeniu testamentowym	189
2. Przy dziedziczeniu ustawowym	189
3. Charakter prawny terminu	189
IV. Dziedziczenie roszczenia o zachowek	190
§ 43. Ustalanie zachowku, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne	190
Rozdział X. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	193
§ 44. Wspólność majątku spadkowego	193
I. Sytuacja prawna współspadkobierców	193
1. Stosowanie przepisów o współwłasności ułamkowej	193
2. Współposiadanie i współkorzystanie	194
3. Ochrona praw współspadkobierców	194
4. Wspólność wierzytelności	195
II. Zbycie udziału w przedmiocie należącym do spadku	196
1. Wymóg zgody współspadkobierców	196
2. Skutki braku zgody	196
3. Skutki rozporządzenia	196
§ 45. Dział spadku	197
I. Ogólne zasady działu spadku	197
1. Tymczasowy charakter wspólności	197
2. Istota działu spadku	197
3. Skutki działu	198
4. Sposoby podziału	198
5. Przedmiot działu	198
II. Umowny dział spadku	199
1. Zgodna wola spadkobierców	199
2. Strony umowy	199
3. Forma umowy	199
4. Treść umowy	200
5. Zaliczenie darowizn oraz zapisów windykacyjnych	200
6. Wady oświadczenia woli	200
7. Dział częściowy	201
III. Sądowy dział spadku	201
1. Uwagi ogólne	201
2. Podmiot legitymowany	202
3. Termin	202
4. Ustalenie składu i wartości spadku	202
5. Zakres kognicji sądu	203

6. Podział fizyczny	203
7. Podział cywilny	204
8. Wybór sposobu podziału	204
9. Spłaty i dopłaty	205
10. Podział całego spadku	205
IV. Zaliczanie darowizn oraz zapisów windykacyjnych	205
1. Uwagi ogólne	205
2. Wola spadkodawcy	206
3. Skutki zaliczenia	207
4. Osoby zobowiązane do zaliczenia	207
5. Darowizny podlegające zaliczeniu	207
6. Zagadnienia szczegółowe	208
7. Chwila określająca wartość darowizny i zapisu windykacyjnego	208
8. Wartość darowizny wyższa od schedy spadkowej	209
9. Zaliczanie darowizn, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne	209
10. Koszty wychowania i wykształcenia	210
V. Dział spadku, w skład którego wchodzi gospodarstwo rolne	210
1. Zasady ogólne	210
2. Dział fizyczny	210
3. Dział cywilny	211
4. Spłaty i dopłaty	211
5. Uprawnienie do dalszego zamieszkiwania	211
6. Zaliczanie udziałów w gospodarstwie rolnym	211
VI. Skutki działu spadku	212
1. Ustanie wspólności	212
2. Rękojnia za wady	213
Rozdział XI. Umowy dotyczące spadku	215
§ 46. Zagadnienia ogólne	215
I. Umowy dotyczące spadku	215
II. Zakaz zawierania umów o spadek po osobie żyjącej	215
§ 47. Umowa o zbycie spadku lub udziału w spadku	216
I. Ogólna charakterystyka	216
II. Zagadnienia szczegółowe	216
1. Forma	216
2. Strony	217
3. Przedmiot	217
III. Skutki	218
1. Sytuacja nabywcy	218
2. Powiększenie się udziału spadkowego zbywcy	218
3. Rozliczenie między zbywcą a nabywcą	219
4. Surogacja	219
5. Zwrot nakładów i wydatków	219
6. Rękojnia za wady	220
7. Przejście korzyści i ciężarów	220
8. Odpowiedzialność za długi	220

Rozdział XII. Zagadnienia szczególne	221
§ 48. Międzyczasowe prawo spadkowe	221
I. Zasada ogólna	221
II. Wyjątki	222
III. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	222
§ 49. Dziedziczenie cudzoziemców	223
I. Zasada ogólna	223
II. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	223
1. Ustawowe	223
2. Testamentowe	223
Indeks rzeczowy	225